

Πανεπιστημίου, ἐφ' ὅσον ἐπισταμένη μελέτη ἤθελεν ἀποδείξει τοῦτο δυνατόν. Συντρέχοντες πρὸς τοῦτο λόγοι εἶναι ἀσφαλῶς ἡ μείζων ἐναντι ἄλλων περιοχῶν τῆς χώρας πνευματικὴ παράδοσις τῆς Κρήτης (παράδοσις καταφαινόμενη ἐκ τῶν Μουσείων, τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων, τῶν ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν κ.λπ.) καὶ ἐπίσης αἱ οἰκονομικαὶ δυνατότητες, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλισθοῦν διὰ τῶν ἐν γῆ ἀλλοδαπῇ Κρητῶν, ἢ θεαίσις τῆς νήσου ἐν τῇ κέντρῳ τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ οἱ εὐνοϊκοὶ κλιματολογικοὶ καὶ διαιτολογικοὶ ὄροι.

Ἐν θέμα ἐξ ἄλλου βασικῆς κατὰ τὴν γνώμην μας σημασίας εἶναι ἡ προβολὴ τοῦ παγκρητίου χαρακτήρος τῆς Ἑταιρίας μας. Δὲν ἀρκεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἔχουν ἐκλεγῆ ἀντεπιστάλλοντα μέλη εἰς τὰς πλείστας τῶν πόλεων καὶ κομποπόλεων τῆς Νήσου καὶ ὅτι ἔχουν γίνεαι περιορισμένης ἐκτάσεως ἐργασίαι συντηρήσεως μνημείων εἰς ἄλλας πλὴν τοῦ Ἡρακλείου περιοχάς. Διὰ τὴν ἐπιτυχήν προαγωγὴν πολλῶν ἐκ τῶν προτεθέντων σκοπῶν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς τοπικοὺς παράγοντας ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς Κρήτης. Μία προσπάθεια ἀποκαταστάσεως στενῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μὲ τὰ πνευματικὰ σωματεῖα τῶν ἄλλων πόλεων θ' ἀπέβαινε πιθανώτατα λυσιτελής καὶ δι' αὐτὰ καὶ διὰ τὴν Ἑταιρίαν μας καὶ διὰ τὴν Κρήτην γενικώτερον.

Ὁ Πρόεδρος
Γ. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Α. Γ. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΡΗΤῃ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1957

ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛ. ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ - ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ὅπως πάντοτε ζωηρά, λίαν ἀποδοτικὴ εἰς εὐρήματα καὶ σημαντικὴ εἰς ἐπιτεύγματα, ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιολογικὴ κίνησις τοῦ ἔτους 1957 καίτοι τὰ διατεθέντα μέσα δὲν ὑπῆρξαν κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη διατεθέντων. Ὡς πρὸς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτηρίου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου ἐπέτελεσε σημαντικὸν βῆμα τὸ γεγονός ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ ἐπέκτασις τοῦ κτηρίου διὰ μιᾶς εἰσέτι πτέρυγος πρὸς βορρᾶν προστεθειμένης, ἡ οἰκοδόμησις τῶν κατοικιῶν τῶν φυλάκων καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς ὀμφιθεατρικῆς αἰθούσης εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ἔναντι τοῦ Μουσείου προμαχῶνος παράρτημα οὗτοῦ ἢ νέα πτερυξ θὰ περιλαμβάνη ὀκτώ μουσειακὰς αἰθούσας καὶ ὀκτὼ χώρους ἀποθηκεύσεως διαχωριζομένους ὑπὸ μεσοπατώματος. Ὡς πρώτη δόσις διετεθῆ τὸ ποσὸν τῶν 1.500.000 δραχμῶν, ἀλλ' ἐκ τούτου ἔδαπανήθη μόνον τὸ ἡμισυ διὰ τὴν ἔκσκαφὴν τοῦ χώρου καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν κατοικιῶν τῶν φυλάκων. Συνεπληρώθη ἐκ παραλλήλου ὁ ἐξωτερικὸς χρωματισμὸς τοῦ Μουσείου, γενόμενος εἰς πολυχρωμικὴν κλίμακα κατὰ τὰ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Καρανινοῦ, καὶ ὁ ἐσωτερικὸς τεχνητὸς φωτισμὸς. Ὁ κάτω τῆς κατοικίας τοῦ Διευθυντοῦ χώρος διεμορφώθη εἰς μικρὸν ἀναπαυτήριον.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπανεκθέσεως τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου συνεχίσθη μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, διατεθέντος ποσοῦ 150 χιλ. δραχμῶν. Συνεπληρώθησαν ἱκαναὶ προθήκαι μικροτεχνημάτων καὶ ἡ ἔκθεσις τῶν ὀρχαϊκῶν πηλοπλαστικῶν τῆς Γόρτυος, τῶν συλλογῶν μυκην κερραμικῆς, καὶ τῶν καμαραϊκῶν συλλογῶν ἐκ Φαιστοῦ. Ἐξετέθη ἐπίσης, συνοδευομένη μὲ φωτογραφικὰς μεγεθύνσεις τῶν σχεδίων, ἡ συλλογὴ τῶν παλαισανακτορικῶν σφραγισμάτων ἐκ Φαιστοῦ. Ἐγένετο σημαντικὴ πρόοδος εἰς τὴν ταξινομήσιν τῶν

ἐπιστημονικῶν συλλογῶν ἐταξινομήθησαν ἐπίσης τὰ ρωμαϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα Ἡ αἶθουσα τῆς ἀρχαίῃς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς καὶ μεταλλοτεχνίας ἀνεμυρτώθη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Κρητικῶν Τριάδων ἐπὶ βάσεων. Εἰς πλῆθος ἄλλων ἐβεβλιώθη ὁ τρόπος ἐκθέσεως ἐγένετο ζωγραφικὴ ἀποκατάστασις μεγάλου πλῆθους ἀγγείων καὶ σαρκοφάγων προσετέθησαν πολλὰ βοηθητικὰ μέσα, πινακίδες, ἰχνογραφήματα — μετὰ τῶν ὁποίων τὰ τῶν ἀσπίδων τοῦ Ἰδαίου Ἄντρου —, φωτογραφίαι κλπ. Εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Μουσείου συνεκροτήθη μέγας ἀριθμὸς ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τῶν προσφάτων ἀνασκαφῶν Χόνδρου Βιάννου, Ζοῦ Σητείας, Γόρτυνος, τῶν παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν, ὡς τοῦ γεωμετρικοῦ τόφου Τεκέ, καὶ δλοκλήρου σειρᾶς σαρκοφάγων. Ἐκτακτικὸν προσωπικὸν εἰργάσθη ἐπίσης διὰ τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην. Ἡ ἐργασία ἀποκαταστάσεως τῶν μινωικῶν τοιχογραφιῶν συνεχίσθη τῇ συνεργασίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας μετὰ τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἰνστιτούτου ἀποκαταστάσεων. Ἡ «τοιχογραφία τῶν κρίνων» τῆς Ἀμνισοῦ ἀπεκατεστάθη, συνεπληρώθη καὶ ἐτοποθετήθη κατὰ τρόπον συνάδοντα πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς. Σημαντικῶς εἰς τοῦτο συνέβαλον ὁ τεχνίτης Ἀλῆ Καρσβέλα καὶ ὁ ζωγράφος Θωμᾶς Φανουράκης. Οἱ τεχνίται τῶν ξένων σχολῶν Βασίλειος Γιαννίκος καὶ Πέτρος Κατσαράκης ἀπεκατέστησαν ἐπίσης πλῆθος ἀντικειμένων τῆς Φαιστοῦ καὶ Κνωσοῦ. Διὰ τὴν ὀριστικὴν τακτοποίησιν καὶ ταξινόμησιν τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Μουσείου κατεσκευάσθησαν πολυἀριθμοὶ θῆκαι τοίχου, κιβωτίδια καὶ δίσκοι. Σημαντικὸν τεχνικὸν κατόρθωμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπόσπασις, μεταφορὰ καὶ ἔκθεσις ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἐντὸς κρυσταλλοφράκτου θήκης σκελετοῦ μινωικοῦ τοῦ ἐν Σελλοπούλῳ Κνωσοῦ λαξευτοῦ τάφου, ἀκριβῶς ὡς οὗτος ἀπέκειτο εἰς τὴν συνεπιγυμένην θέσιν καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ λίθων προστατευόντων αὐτὸν πρόκειται περὶ τοῦ καλυτέρου ἰσως παραδείγματος τοιαύτης ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι.

Σημαντικὴ ἐργασία ἐγένετο διὰ τὴν ὀριστικὴν ἔκθεσιν τοῦ τμήματος ἐπιγραφῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου, τὸ ὅποιον διὰ πρώτην φορὰν συστηματικῶς ἐξετέθη, χρησιμοποιοιθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ χώρου τῆς νεοτεύκτου κυκλοτεροῦς στοᾶς ἐπὶ τοῦ προμαχώνος Ἀλκαζάρ ἔναντι τοῦ Μουσείου τὸ δευτερεῖον ὑλικὸν ἐπιγραφῶν ἀπετέθη ἐντὸς συνεχομένης ἀποθήκης.

Μέγα πλῆθος ἀρχαιοτήτων κατεγράφη εἰς τοὺς καταλόγους ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου. Ἐγένετο ἐπίσης ταξινόμησις τοῦ ἀρχείου φωτογραφικῶν πλακῶν ἐντὸς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθείσης φωτοθήκης. Ἡ βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη δι' ἀρχαίων βιβλίων προσερχομένων ἐκ δωρεῶν καὶ ἀγορῶν τῇ συμβολῇ τῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, ὡς ἐπίσης δι' ἀνταλλαγῶν. Ἐξεδόθη ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Ὀδηγοῦ τοῦ Μουσείου εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

Τῇ εὐγενεῖ συγκαταθέσει τοῦ Συλλογέως Ἱατροῦ Στυλ. Γιαμαλάκη ἐπανήλθον εἰς τὸ Μοσεῖον Ἡρακλείου τὰ ποτὲ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα ἀντικείμενα, ἦτοι 16 πινακίδες μινωικῆς γραφῆς, γεωμετρικὰ τινὰ ἀγγεῖα τῶν τάφων Φορτέτσας καὶ μινωικὴ σφραγίς ἐξ ὀρείας κρυστάλλου Μεγάλῃ προσπάθειᾳ κατεβλήθη διὰ τὴν διώξιν τῆς ἀρχαιοκαπηλείας. Ἐδημεύθη δλόκληρος σειρὰ κιβδήλων νομισμάτων τὰ ὁποῖα εἶχον τεθῆ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἵνα πωληθῶν ὡς γνήσια.

Τὸ Ἱστορικὸν Μοσεῖον Κρήτης μερίμνη τῆς Ἐφορείας του, διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῆς Ἐπιμελητρίας του, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν νέων προσκτισμάτων διαφωτισόντων τὴν βυζαντινὴν, ἐνετικὴν καὶ παλαιοτουρκικὴν Ἱστορίαν καὶ τέχνην καὶ συμπληρούντων τὴν εἰκόνα τῆς κρητικῆς λαϊκῆς τε-

χνης. Τὰ σχετικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἔτησιαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς ὡς ἄνω Ἑταιρείας.

Εἰς τὰ λοιπὰ Μουσεῖα καὶ Ἀρχαιολ. Συλλογὰς τῆς Νήσου ἐσημειώθη μικρὰ σχετικῶς πρόοδος. Εἰς τὰς συλλογὰς Ἱεροσπέτρας, Ἁγ. Νικολαίου καὶ Γόρτυνος ὀλίγα μόνον νέα προσκλήματα προσετέθησαν· ἀπὸ τὴν συλλογὴν Γόρτυνος μετεφέρθησαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ ἐπιγραφικὸν τμήμα τοῦ Μουσείου Πρωκλείου αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί. Ἐἰς τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης ἀπετέθησαν ὠρισμένα ἄξια λόγου ἀρχαιότητες· κατορθώθη δὲ τέλος νὰ γίνῃ ἡ ἀπαλοτριώσις τῶν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ κτηρίου προσκεκολλημένων κατωστημάτων· ἐγένετο ἐπίσης ἐπισκευὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τοῦ Μουσείου Χανίων ἡ κατάσταση ἐχειροτέρευσε καὶ τελικῶς ἀπεφασίσθη ἡ μεταφορὰ του εἰς τὸ κτήριον τοῦ μεσαιωνικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου. Διὰ τὴν μετατροπὴν τούτου καὶ ἀποκατάστασιν εἰς τὴν παλαιὰν μορφήν, μετὰ τὴν γενομένην ἀποδέσμευσιν ὑπὸ τῆς κατεχούσης στρατιωτικῆς ὀμάδος, ἐψηφίσθη ἡ ἔκδοσις κονδυλίου ἐκ μέτρους τῶν Διευθύνσεων τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Ἀναστηλώσεως, ἀλλ' ἀεργασίαι δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀρχίσουν. Ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου μετεφέρθησαν καὶ ἀπετέθησαν πολλαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ γλυπτὰ μέλη ἐξ Ἀπτερίων, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἐφόρου ὀλόκληρος σειρά ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν ἐκ Λισσοῦ.

Σημαντικαὶ ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαιολ. χώρων. Συνεχιζομένου τοῦ προγράμματος διασώσεως τοῦ ἀρχαιολ. χώρου Κνωσοῦ ἐδαπανήθησαν 300 χιλ. δραχμῶν, τῶν ἔργων ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλατωνος καὶ τοῦ Ἀρχιτεχνίτου Ζαχαρίου Κανάκη. Εἰς τὸ Μέγα Ἀνάκτορον συνεχίσθη ἡ ἀντικατάστασις τῶν τελείως ἐφθαρμένων γειωλιθικῶν πλακῶν δι' ἄλλων ἰσομεγέθων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ΝΔ εἰσόδου καὶ τοῦ συναφοῦς πομπικοῦ διαδρόμου, τὴν περιοχὴν τοῦ κεντρικοῦ Ἱεροῦ, τὸν διάδρομον βορείως τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου, τὴν στοὰν τῆς αἰθούσης τοῦ βασιλέως καὶ τὴν περιοχὴν τῶν ἐργαστηρίων. Κατεσκευάσθησαν δύο ὑποδειγματικὰ στέγαστρα ἑτερόντου μεστήριξιν διὰ λεπτῶν σιυλίσκων σιδηροπαγοῦς σιμεντοκονιάματος διὰ τὴν προστασίαν τῆς περιοχῆς τοῦ Ἱεροῦ τῶν Διπλῶν Πελέκεων καὶ τοῦ τελευταίως ἀποκαλυφθέντος κλιβάνου. Τὸ παλαιὸν στέγαστρον τοῦ Τροφείου (Nursery Room) κατηδαφίσθη ἐν μέρει. Ἐγένετο πλήρης στεγανοποίησις τῆς περιοχῆς τῶν Διαμερισμάτων τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ συναφοῦς διαδρόμου καὶ ἐστερεώθησαν οἱ τοῖχοι τῶν ἐσωτερικῶν αὐλῶν. Ἐστερεώθη ὀλόκληρος ὁ τομεὺς τῶν ἀποθηκῶν τῶν καμαραϊκῶν ἀγγείων. Εἰς τὸ Μικρὸν Ἀνάκτορον συνεπληρώθησαν αἱ περυσιναὶ ἐργασίαι, βελτιωθέντων τῶν δύο στεγαστρῶν τῆς κεντρικῆς κλίμακος καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῶν βαιτύλων, κατασκευασθέντων καὶ ἄλλων ἀντερειαματικῶν τοίχων περικλειόντων τὴν πρὸ τοῦ Ἀνακτόρου διαμορφωθείσαν πλατεῖαν. Εἰς τὰς περὶ τὸ ἀνάκτορον Οἰκίας ἐστερεώθησαν οἱ τοῖχοι, τὰ δάπεδα, τὰ κλιμακοστάσια καὶ ἀντεκατεστάθη ἱκανὸς ὀριθμὸς γειωλιθικῶν πλακῶν τῶν ἐπιστροφῶσεων οὔτω διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐμφανίζονται εἰς καλὴν κατάστασιν αἱ σημαντικαὶ οἰκίαι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἡ Νοτιανατολική, ἡ τῶν Μονολιθικῶν Στύλων, ἡ τῶν Καταπεσόντων Ὀγκολίθων, ἡ τοῦ Θυσιασθέντος Βοός, ἡ Νοτιὰ Οἰκία τοῦ Ἀρχιερέως, ἡ Νοτιὰ Προανακτορικὴ Οἰκία, τὸ Ἐργαστήριον μετὰ τοὺς κλιβάνους κ.ά. Ἀπεκατεστάθη ἐπίσης ἡ Μεγάλῃ Ὀδογέφυρα καὶ ὁ Μινωικὸς Ξενὼν (Καραβάν Σερὰί) μετὰ τὴν Τυκτὴν Κρήνην, διαμορφωθέντος καὶ τοῦ περιβάλλοντος κύκλω χώρου.

Ἔργασια ἀποκαταστάσεως ἐγένοντο καὶ ἐν Φαιστῷ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Σχολῆς, συμβαλλόντων τῶν τεχνικῶν Τότι καὶ Καραβέλλα. Ἐγένοντο ἐργασία στερεώσεως τοίχων τῶν νεωστὶ ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ προσφάτως ἀποκαλυφθεῖσα στοὰ τῆς κεντρικῆς αὐλῆς μετὰ τὸ ἰδιόρρυθμον ἀποχευτικὸν αὐτῆς σύστημα.

Τῆς προστασίας τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Κρήτης ἐμελλήθη ὁ Ἐπιμελητὴς τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Καλοκύρης. Δυστυχῶς δὲν κατορθώθη νὰ ἀπομυκρυνθοῦν εἰσέτι οἱ αὐθαιρέτως ἐντὸς τῶν πυλῶν τῶν τειχῶν τοῦ Ἡρακλείου ἐγκατασταθέντες ἰδιῶται, διότι ἐκάστοτε ἀνανεώνονται ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν αἱ ταχθεῖσαι προθεσμίαι διὰ τὴν ἐκκένωσιν τούτων. Ἐλήφθησαν ὠρισμένα μέτρα διὰ τὴν μεταφορὰν ὥραίας τουρκικῆς Κρήνης τῆς ὁδοῦ Παλαιολόγου. Κατωρθώθη τέλος νὰ διατεθῇ ἐκ τοῦ Ταμείου Ἀπαλλοτριώσεων τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν διὰ τὴν ἐξαγορὰν τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Σταυροφόρων. Οὗτος μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης καὶ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως πρόκειται νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφήν, ἀφιερούμενος εἰς τὴν λατρεῖαν τῆς Θεομήτορος.

Λίαν σημαντικὴ ἐργασία ἤρχισε διὰ τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τοῦ δουκικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Μάρκου ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, πρωτοβουλία τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν καὶ τῇ ἐνεργῷ ἐπικουρίᾳ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως, ἣτις διέθεσεν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων 125 χιλ. δραχμῶν. Τὴν ἐργασίαν ἐπέβλεψαν ὁ μηχανικὸς Ν. Τσαχάκης καὶ ὁ Ἐφορος Ν. Πλάτων. Ἡ πρώτη φάσις περιέλαβεν τὴν ἀνακατασκευὴν ὀλοκλήρου τῆς στέγης τοῦ Ναοῦ μετὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κεντρικοῦ κλίτους καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς διπλῆς σειρᾶς παραθύρων τούτου. Τὸ ἔργον ὑπῆρξε λίαν δυσχερὲς, ἀλλ' ἐξετελέσθη ἐπιτυχῶς, ἐξασφαλισθέντος οὕτω τοῦ μνημείου ἐναντι τῆς ἀμέσου φθορᾶς. Αἱ ἄλλαι φάσεις τῆς ἀποκαταστάσεως ἐλπίζεται νὰ ἀκολουθήσουν ἀμέσως. Ἡ ἀποκατάστασις γίνεται βάσει τῶν σχεδίων τοῦ μηχανικοῦ Κ. Λασιθιωτάκη, ἐγκριθέντων ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως. Εἰς τὴν ἱστορικὴν μελέτην τοῦ μνημείου συνέβαλεν ὁ κ. Στ. Ἀλεξίου. Ὁ ἀποκαθιστάμενος Ναὸς θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ καθαρῶς πνευματικῶς σκοποῦς.

Εἰς τὰ Τουριστικὰ ἔργα περὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἐγένετο ἰκανὴ πρόοδος. Εἰς τὴν Κνωσὸν ἤρχισεν ἐργασία ριζικωτέρας διαμορφώσεως τῆς εἰσόδου εἰς τὸν μέγαν ἀνάκτορον καὶ ἐτοποθετήθησαν πολλαὶ χαρακτηρίζουσαι τοὺς χώρους πινακίδες. Εἰς τὴν Φαιστὸν ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ ἐκεῖ τουριστικοῦ ξενοῦ κατὰ τὸν ἰκανοποιητικόν, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τὴν μίσθωσιν εἰς ἐπιχειρημασίαν. Εἰς τὴν Τύλισον συμπληρώθη τὸ ἐκεῖ φυλακεῖον ἀνσπαυτήριον. Εἰς τὸν ἀρχαιολ. χώρον τοῦ Μεγάλου Βαθυπέτρου ἐπελείωσεν ἐπίσης ὁ οἰκίσκος τοῦ φυλακείου. Ἡ πρὸς Φαιστὸν διακλάδωσις ἐπεσπρώθη, ἤρχισεν δὲ καὶ τὸ ἔργον τῆς διαπλασίσεως καὶ ἀσφαλοστρώσεως τῆς κυρίας ἀρτηρίας.

Καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξαν λίαν ἰκανοποιητικὰ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ διατεθέντα μέσα, ἰδίως ἐκ μέρους τοῦ Ἑλλ. Δημοσίου καὶ τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, ὑπῆρξαν μᾶλλον περιορισμένα. Δαπάναις τῆς Ἑλλ. Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ὁ Ἐφορος Πλάτων πρόβη εἰς ἀνασκαφὴν δοκιμαστικοῦ χαρακτῆρος ἐν Ἀρχάναις ἐπὶ οἰκο-

πέδου της κυρίας οδίκης ἀρτηρίας ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως, ἔνθα εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀνοικοδόμησις οἰκίας. Ἀπεκαλύφθησαν διαδοχικὰ στρώματα με κτήρια ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἀποδῶσαντα ἐνδιαφέρουσαν κεραμεικὴν: α) Στρώμα ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων με λείψανα οἰκίσκου διασῶζοντος παράλληλα τοίχια καὶ τρίβαθμον εἴσοδον· ἐν δάπεδον ἐκαλύπτετο με πλατείας κεράμους, τινὰς ἐνεπιγράφους· ἱκανὰ ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα περιουλεγγήσαν. β) Στρώμα ὑστέρων κλασσικῶν καὶ παλαιότερων ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἀποδῶσαν μελανογάνατα ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα, ἀγνύθας, λεκάνην, ἑλληνιστικά ὄστρακα. γ) Στρώμα γεωμετρικὸν με ἐνδιαφέροντα χαρακτηριστικὰ ὄστρακα καὶ τεμάχια δύο πύθων με διακόσμησιν ἐμπιέστων ροδάκων καὶ ὁμοκέντρων κύκλων· ἐν τεμάχιον με πυκνὴν διακόσμησιν μαϊάνδρου ἀνήκει, φαίνεται, εἰς ἀττικὸν κρατήρα. Κτήρια εἰς τὰ στρώματα β καὶ γ δὲν σώζονται. δ) Στρώμα ὑστερομυκηναϊκόν, ἀποδῶσαν ἄφθονα χαρακτηριστικὰ ὄστρακα — ἐν διασῶζον πλοκάμους ὀκτάποδος — καὶ τεμάχια δύο ΥΜΙΙΙ πύθων· κατὰ τὴν φάσιν ταύτην ἐγένετο προφανῶς ἐπιναρχησιμοποίησις κατόπιν μετασκευῆς παλαιότερου κτηρίου. Τέλος ε) στρώμα τῆς μεταβατικῆς ἀπὸ τὴν ΜΜΙΙΙβ εἰς τὴν ΥΜΙα περίοδον εἰς ὃ σώζονται λείψανα σημαντικοῦ κτηρίου με δύο ἰσχυροὺς παράλληλους τοίχους, ὧν ὁ νότιος ἄριστα ἠχοδομημένος με πελεκητοὺς μεγάλους λίθους· ἡ συνέχεια τοῦ τελευταίου τοίχου κατεστράφη κατὰ τὴν μετασκευὴν τοῦ κτηρίου· εἰς τὸ βαθύτερον στρώμα ἀνευρέθησαν τεμάχια χαρακτηριστικοῦ πύθου τῆς ὡς ἄνω μεταβατικῆς περιόδου καὶ διακόσμητα ὄστρακα. Ἀποδειχθέντος ὅτι τὸ παλαιότερον κτήριο εἶχεν ὑποστῆ λίαν σημαντικὰς ζημίας, ἐπετράπη ἡ συνέχισις τῆς ἀνεγέρσεως τῆς οἰκοδομῆς.

Ὅμοίως διαπύνας τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ὁ Ἐφορος Πλάτων συνέχισε παλαιότεραν ἀνασκαφὴν γενομένην εἰς τὴν Κεφάλαν παρὰ τὸ χωρίον Χόνδροε τῆς Βιάννου· ἐκεῖ διὰ δοκιμαστικῆς σκαφῆς εἶχε διαπιστωθῆ ἡ ὑπαρξις σημαντικοῦ οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος ἀνήκοντος εἰς τοὺς ΥΜΙΙΙ χρόνους. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐπεξετάθη νῦν ἐπὶ ἐκτάσεως 785 τ. μ. ἐπὶ τοῦ διασέλλου τῆς Κεφάλας, ἀποκαλυφθειῶν οἰκίων, αἵτινες ἀπετέλουν ἐνιαῖον συγκρότημα, ἐκτείνομενον εἰς μήκος ἄνω τῶν 50 μ. Τὸ σωζόμενον πλάτος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 17,50 μ., τῶν κραπέδων τῶν κτηρίων παρασυσθέντων πρὸς τὰς κλιτύς. Τὰ ἀποκαλυφθέντα δωμάτια, διάδρομοι, μικροὶ ὑπαιθροὶ χῶροι ἀνήλθον εἰς 44, προφανῶς ὅμως τὸ οἰκοδομικὸν συγκρότημα ἐκτείνεται καὶ βορειότερον. Οἱ τοῖχοι τῶν δωματίων παρηκολουθήθησαν κατὰ τρόπον διασφουόντες τὸ σχέδιον τοῦ συνόλου, ἀλλὰ δὲν ἐκαθαρίσθησαν εἰσέτι τὰ δάπεδα τῶν περισσοτέρων δωματίων. Ἄνευ ἀμφιβολίας δὲν πρόκειται περὶ ἐνὸς οἰκιστικοῦ συγκροτήματος, ἀλλὰ περὶ περισσοτέρων οἰκιῶν, ὡς ἀποδεικνύουν οἱ διπλοὶ εἰς πολλὰ σημεῖα τοῖχοι καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ συνδέσεις τῶν δωματίων. Ὑπαρξις δευτέρων ὀρόφων δὲν ἀποδεικνύεται· μία μικρὰ κλίμαξ πέντε βαθμίδων ἔφερε μᾶλλον πρὸς ἐξώστην. Πολλὰ δωμάτια εἶναι μεγάλα, ἀλλ' ἡ μεγάλη πλειονότης τούτων εἶναι μικρῶν ἢ μετρίων διαστάσεων· ὑπάρχουν πλακόστρωτα δωμάτια, ἀλλὰ πλακόστρωτοι εἶναι κυρίως αἱ ἐσωτερικαὶ αὐλαί, αἱ ὁποῖαι, ὡς δεικνύουν κτιστοὶ ἐκ πλακῶν ἐστὶαι, ἐν συνδυασμῶ με μωσαϊκὰ σκευή, ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ διὰ τὴν ἐν ὑπαιθρῶ μαγειρικῆν. Τῶν δωματίων τὰ πλεῖστα εἶναι ὀρθογώνια, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ ἀκανόνιστα, σύνθετες δὲ εἶναι τὸ σύστημα δύο συνεχόμενων δωματίων διαχωριζομένων δι' ἡμιτοίχιου ἢ δωμάτιον σχηματιζόμενον διὰ κατ' ὄρθην γωνίαν καμπτομένου τοίχου. Εἰς πολλὰ σημεῖα διακρίνονται μετασκευαὶ καὶ προσθήκαι. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται ὁ τύπος τοῦ

μυκηναϊκού μεγάρου, αλλά τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρήθη καὶ εἰς τοὺς πλείστοις τῶν ὑστερομυκηναϊκῶν συνοικισμῶν. Διὰ τῶν εὐρημάτων προσδιορίσθη ἡ θέσις ἑνὸς μικροῦ ἱεροῦ, χαρακτηριστοῦ οἰκιακοῦ, συνισταμένου ἀπὸ μικρὸν τετραγώνον διαμέρισμα περιβαλλόμενον ὑπὸ καμπτομένου πέριξ αὐτοῦ διαδρόμου.

Ἡ δόμησις εἶναι ἐπιμελής καὶ ἑνιαχοῦ χρησιμοποιοῦνται πολὺ μεγάλοι πελεκητοὶ λίθοι, μάλιστα κατὰ τὰς πρὸς νότον βλεπούσας προσόψεις. Ἄλλ' α παραστάδες δὲν εἶναι, ὡς εἰς τὴν παλαιότεραν μινωικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ξύλιναι ἐπὶ λιθίνων βάσεων καὶ δὲν διακρίνονται λείψανα κίωνων ἢ ἄλλων ἑσωτερικῶν στηριγμάτων. Προφανῶς ὁ οἰκισμὸς κατεστράφη βιαίως διὰ πυρός. τοῦ ὁποίου πολλὰ ἴχνη διακρίνονται κυρίως εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, ἔνθα ἐδημιουργήθησαν ἰσχυρὰ πυρρὰ ἢ τεφρομέλανα στρώματα. Κατὰ τὴν καταστροφὴν πᾶν πολύτιμον ἀντικείμενον, ἰδίως τὰ ἐκ μετάλλου, ἀφηρεθή, ἐξηφανίσθη, ἢ ἐθρυμματίσθη. Ἡ καταστροφὴ συνέβη κατὰ τὴν ΥΜΙΙΒ περίοδον, ἀλλὰ τὰ αἰτία της δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διακριθῶσιν. Ἀπὸ τὴν εὐρεσιν ἀγγείων τοῦ προωδευμένου ἀνακτορικοῦ ρυθμοῦ ὁμοῦ μετ' ἀγγείων τῆς ΥΜΙΙα περιόδου ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πρώτη ἐγκατάστασις ἐγένετο περὶ τὸ 1400 π. Χ., ἴσως εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνακτορικῶν κέντρων.

Εἰς ὠρισμένα σημεῖα τὰ ὄστρακα τῶν ἀγγείων ἀπετέλουν παχὺ στρώμα καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εὐρέθησαν ἀγγεῖα τὸ πλεῖστον ἑλλιπῆ. Ὅμως καὶ ἐπὶ τῶν δαπέδων ἀνεκαλύφθησαν πολλὰ ἀγγεῖα εἰς τὴν θέσιν των· τὰ περισσότερα ἔδωσαν ἓνα δωμάτιον τοῦ δυτικοῦ τομέως. Εἰς μετρίου μεγέθους τριώτοτος ἀμφορεὺς διακοσμεῖται μετ' ἀνακτορικοῦ ρυθμοῦ φυτικάς σπειράς· ἀνευρέθησαν ἐπίσης ἀμφορεῖς, ὑδρῖαι, κυλινδρική πυξίς μετὰ καλύμματος, χύτραι καὶ καλύμματα χυτρῶν μετ' ἡθεῖον κεντρικὸν ἔξαγμα, ὑψίποδες ἢ μετ' ἀπὸ πόδα κύλικες, κύαθοι, προχοῖδια, ὧν ἓν μετ' ὠραίαν φυτικὴν διακόσμησιν. Περὶ τὸν χώρον ἔνθα ἦτο τὸ ἱερὸν ἀνεκαλύφθησαν τμήματα κοινῶν ρυτῶν, σωληνωτῶν σκεῦος σχετικὸν μετ' τὴν συντήρησιν τῶν ἱερῶν ὄφρων, φασικῶς τρίτων, κεφαλὴ εἰδωλίου καὶ τεμάχια ποδῶν τραπέζης προσφορῶν, κοσμούμενα μετ' ἡνωρθωμένους λέοντας (δυστυχῶς ἑλλιπεῖς τὴν κεφαλὴν). Τμήμα πλαστικοῦ ρυτοῦ εἰς μορφὴν ὀκλαζούσης ἐγκύου γυναικός, εὐρεθὲν εἰς ἄλλο σημεῖον, ἐνθυμίζει τὸ ἀνάλογον ἐκ Γουρνιῶν σκεῦος. Μικρὸν δωμάτιον παρὰ τὸ δωμάτιον τῶν πολλῶν ἀγγείων περιεῖχε μέγα πλῆθος κυλινδρικῶν καὶ σφαιρικῶν ἀγγύθων. Ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ τμήμα τῆς στεφάνης τριποδικῆς βάσεως ἀγγείων ἐκ λίθου, διακοσμούμενον μετ' σειρὰν φύλλων. Εἰς ἄλλον χώρον περιστελέγη χαμηλὸν τριποδικὸν λίθινον ἰδίον.

Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν τοῦ Χόνδρου Βιάννου, ἀλλ' εἰς θέσιν Ρουσσὲς ἀνεσκάφη, ἐπίσημ ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος, μικρὸν ἀγροτικὸν ἱερὸν ἀνήκον εἰς τοὺς ΜΜΙΙΒ - ΥΜΙα χρόνους· τοῦτο κεῖται ἐπὶ χαμηλοῦ ἐξάρματος παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μινωικοῦ συνοικισμοῦ τοῦ ἐκτεινομένου ἐπὶ τῆς κλιτύος Τούρκισσος. Ἐχει διαστάσεις 10×8 μ. καὶ περιλαμβάνει τρία δωμάτια, ὅχι ἐξ ὀλοκλήρου διασωζόμενα. Τὰ δύο ἑσωτερικώτερα προωρίζοντο, φαίνεται, διὰ τὴν τελετουργίαν τῶν προσφορῶν, τὸ τρίτον διὰ τὴν ἀποθήκασιν τῶν προσφερομένων προϊόντων, ἀποτιθεμένων ἐντὸς πίθων. Εἰς τὰ δύο πρῶτα ἀνεκαλύφθησαν δύο μικραὶ λίθιναι τράπεζαι προσφορῶν κατὰ χώραν, μετ' ἀποροζόμενα διὰ τὰς σπονδὰς προχοῖδια καὶ πλῆθος ἀνεστραμμένων τὸ πλεῖστον ἀώτων κυπέλλων, κειμένων ἐπὶ στρώματος κεκαυμένου θυσῶν μετὰ τεφρῶν καὶ λειψάνων ὀστῶν· τρεῖς ἀμφορεῖς ἔκειντο ἐκεῖ πλησίον. Πυρὸν κεκαυμένον στρώμα ἐκάλυψε τὰ δύο δωμάτια, ὡς φαίνεται κατὰ τὴν τελικὴν καταστροφὴν τοῦ ἱε-

ροῦ. Ἡ ἀποθήκη τῶν πίθων δὲν ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου· τμήμα λιθίνου λύχου ἀνεκαλύφθη περὶ τὸ κέντρον. Ἀνευρέθησαν αἱ δύο θύραι ἐπικοινωνίας πρὸς τὰ ἐσώτερα δωμάτια.

Διηκριβώθη ἐπίσης ἡ ὑπαρξίς σημαντικοῦ μινωικοῦ οἰκήματος ἠχοδομημένου μὲ μεγάλους πελεκπιούς λίθους εἰς θέσιν Περβόλα Χόνδρου· εἰς τῶν τοίχων διακρίνεται εἰς μῆκος ἄνω τῶν δέκα μέτρων.

Ἐπ' εὐκαιρία ἐγένετο ἐξερευνητικὴ ἐκδρομὴ εἰς θέσιν Καστρι τοῦ Κερατοκάμπου. Τὴν ἄνοδον πρὸς τὸν λίαν ἀπόκρημον βράχον, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς ἀκόρολις - καταφύγιον, κλείουν τμήματα τείχους· μεγάλη ὀρθογωνία λαξευτὴ εἰς τὸν βράχον δεξαμενὴ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐξησφάλιζε τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ἐγκλείστους. Εἰς τὸ διάσελλον καὶ τὴν ὑποκειμένην κλιτὸν διακρίνεται πολλά λείψανα οἰκιῶν· εἰς μίαν τούτων ἀνευρέθη μέγα λίθινον ἰδιόσημον σκεῦος καὶ γεωμετρικὸς ἀνατολιζῶν πίθος μὲ ἐμπιέστους ρόδακας καὶ γραπτὰ πτηνά. Εἰς τὸ ὄχι μακρὰν κείμενον νεκροταφεῖον τῆς πόλεως εἶχον εὐρεθῆ πρὸ ἐτῶν πλαστικὸν ἄγγειον μορφῆς κεφαλῆς μικροῦ νέγρου καὶ εὐμεγέθους πηλινὴ προτομὴ γυναικὸς ἑλληνικῶν χρόνων.

Δαπάνη ἐπίσης τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας ἐγένετο διὰ τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. Στυλ. Ἀλεξίου μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ εἰς ἡν θέσιν ἀνευρέθη σημαντικὸν μινωικὸν ἱερόν τῆς ΥΜΙΙγ περιόδου μὲ χαρακτηριστικὰ πῆλινα εἰδῶλα καὶ σκεύη, παρὰ τὸ χωρίον Μητρόπολις, θέσιν Καννιά. Ἐκεῖ κατὰ τὴν καλλιέργειαν εὐρέθη σημαντικὸν εἰδῶλον θεότητος μὲ ἀνυψωμένας γωνιακῶς χεῖρας, φέρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα περιστερόμενον μὲ σειρὰν μικρῶν πτηνῶν ὄφεις περιελίσσοντο εἰς τὰς χεῖρας· μετ' αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν τμήματα σωληνωτῶν σκευῶν μὲ μικρὰ ἀνοίγματα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια συνήθως ἀνευρίσκονται εἰς τὰ ΥΜΙΙ ἱερά καὶ σχετίζονται μὲ τοὺς ἱεροὺς ὄφεις. Διὰ τῆς δοκιμαστικῆς ἀνασκαφῆς περισυλλέγησαν καὶ ἄλλα τμήματα εἰδῶλιων διὰ τῶν ὁποίων κατωρθώθη ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ δευτέρου εἰδῶλου, δυστυχῶς ἀκεφάλου τούτου, μὲ δυσαναλόγως μεγάλας πρὸς τὰ πρόσω φερομένας χεῖρας περὶ ἃς περιελίσσονται ὄφεις, καὶ τμήματος τῆς κεφαλῆς εὐμεγέθους τρίτου. Ζεύγος μικρῶν διπλῶν κεράτων, πλακίδιον σῶζον τμήμα ἀναγλύφου παραστάσεως θεότητος μὲ κροσσωτὴν στολιδωτὴν ἐσθῆτα, τμήμα πηλίνου ταύρου - ρυτοῦ, περιστερά, θυμιατήριον καὶ βαθὺ καλαθοειδὲς ἄγγειον εἶναι μετὰ τῶν περισυλλεγέντων. Διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς μικροῦ ὀρθογωνίου ἱεροῦ. Πέριξ ὑπάρχουν πολλά ἄλλα λείψανα πιστοποιοῦντα τὴν ὑπαρξίς συνοικισμοῦ ἢ τοῦλάχιστον οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νεολιθικὰ ὄστρακα ἐπιπολάζοντα ἀποδεικνύουν καὶ νεολιθικὴν ἐγκατάστασιν.

Δαπάναις τοῦ Ἑλλήν. Δημοσίου ἐγένοντο αἱ ἀκόλουθοι ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἢ περισυλλογαὶ ἀρχαιοτήτων:

Ἐπὶ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἀγγλ. Ἀρχαιολ. Σχολὴν — κ. G. Huxley — ἀνεσκάφησαν δύο μεγάλοι ὑστερομινωικοὶ λαξευτοὶ τάφοι παρὰ τὸ Μετόχιον Σελλόπουλλο τῆς περιοχῆς Κνωσοῦ. Ὁ πρῶτος τάφος ἀπεκαλύφθη τυχαίως κατὰ τὴν ἄροσιν καὶ εὐθὺς ἀμέσως διεπιστώθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μεγάλου θαλαμῶτοῦ τάφου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπέδειξεν ὅτι εἶχε συληθῆ. Μακρὸς, μᾶλλον στενὸς δρόμος μὲ τοιχώματα ἐπικλινῶς συμπλησιάζοντα πρὸς τὰ ἄνω ἔφερον εἰς τὴν τοξωτὴν θύραν, τῆς ὁποίας μέρος τοῦ φράγματος εἶχε πέσει πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐξ βαθμίδης σχηματίζονται εἰς τὸ μέσον τμήμα τοῦ δρόμου καὶ εἰς δύο σημεία διακρίνονται τὰ ἴχνη φραγμάτων, φρασόντων τὴν δίοδον. Ὁ θάλαμος εἶναι εὐρύχωρος τετραγωνικός, μὲ καταστρα-

φέν τετραγωνικόν στήριγμα κατὰ τὸ μέσον, ἐφ' οὗ διεσταυρώνοντο εἰς τὸν βράχον δηλούμεναι δοκοί, τῆς ὄροφης σχηματιζομένης τετρακλινούσ· δύο πλάγια λαξευταὶ ταινίαι ἀπεμιμούντο τὰ ζεύγματα γυψολιθικῶν ἐπενδύσεων, ὅσα ἀνευρέθησαν εἰς τὸν Νότιον Βασιλικὸν Τάφον. Αἱ ταφαὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἦσαν περὶ τὰς 10, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ τρία ὀρύγματα χρησιμοποιοῦμενα ὡς ὄστεοφυλάκεια καὶ ἐπὶ πλέον δύο ἐπιφανειακά σκάμματα. Οἱ νεκροὶ δὲν εἶχον τοποθετηθῆ κανονικῶς ἢ παραλλήλως. Εἷς εἶχε τοποθετηθῆ καθήμενος, οἰοῦναι φρουρῶν τὴν εἴσοδον. Τὰ περισσότερα τῶν κτερισμάτων ἀνήκουν εἰς τοὺς ΥΜΙΙΙ Α2 - ΥΜΙΙΙ Β χρόνους· τὰ πλείστα εἶχον διαταραχθῆ καὶ προφανῶς ἀφηρέθησαν πολλὰ πολυτίμητα ἀντιθέτως αἱ ἀποθέσεις ἐντὸς τῶν ὀρυγμάτων δὲν φαίνεται νὰ διαταράχθησαν, ἀλλ' ἐκεῖ ὀλίγα ἀντικείμενα εἶχον τεθῆ. Τρεῖς ἐπίχριστοι βωμοὶ — ὁ εἰς σώζων διακόσμησιν — εὐρέθησαν εἰς τὰ τρία ὀρύγματα. Μεταξὺ τῶν κτερισμάτων ἦσαν πολλὰ πῆλινα ἀγγεῖα, πύραυρα, ὑψίποδες ἢ χαμηλόποδες κύλικες, κωνικά κύπελλα, πρόχοι, κύαθοι, μέγα εὐμέγεθες ἀγγεῖον, τμήματα λοπαδοειδοῦς λιθίνου ἀγγεῖου μὲ πρόχυσιν καὶ λίθινον καλυκώσχημον, κάλυμμα πυξίδος μὲ ἐμπαιστικὴν ἐργασίαν καὶ ἄλλο δισκοειδὲς ἐξ ἐλέφαντος, τέσσαρες ἐκλεκτοὶ σφραγιδολίθοι ποικίλων σχημάτων μὲ κεινημένας παραστάσεις ταυρανθρώπου, κυνηγοῦ τοξέουτος ἔλαφον, τετραπόδου τρέχοντος καὶ ταύρου, κοσμήματα διάφορα, μάλιστα ψῆφοι ποικίλα περιδεραιῶν ἐξ ἀμειβύστου, σαρδίου, κρυστάλλου, φαγεντιανῆς, ὑαλομάζης καὶ χρυσοῦ, λείψανα ἐπιχρῦσων δακτυλίων καὶ σφηκωτήρων, ἄργυραὶ περόναι, ἐξάρτημα σχήματος βουκράνου, σφονδύλια κλπ.

Ὁ δεύτερος τάφος (τάφος Β) ἀπεκαλύφθη ὀλίγα μέτρα βορειότερον. Ἐχει δρόμον πλατύτερον, μακρότερον, μὲ ὀλιγώτερον ἐπικλινῆ τοιχώματα καὶ κατερχόμενον εἰς βάθος μεγαλύτερον τῶν ἐπὶ μέτρων· πλὴν τοῦ Νοτίου Βασιλικοῦ τάφου οὐδεὶς ἕτερος ἔχει τὸν θάλαμον εἰς τόσον μεγάλο βάθος. Ὁ δρόμος εἶναι ἀποτόμως καταφερέης καὶ καταλήγει εἰς σχεδὸν ἐπίπεδον τμήμα πρὸ τοῦ θαλάμου. Περίεργα κοιλώματα σχηματίζονται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, ἐν τούτων, κατὰ τὸ πλευρόν. διατοιχισθέν. Ἡ θύρα εἶναι τοξοειδής, ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἄνω μειωμένη καὶ ἔχουσα μέγας βάθος. Τὸ φράγμα τῶν λίθων ἐφάνετο κατ' ἀρχὰς μὴ μετακινήθην, ἐπιμελεστέρα ὁμως παρατήρησις καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὑπῆρχον τεμάχια ἀγγείων τοῦ τάφου μεταξὺ τῶν λίθων ἔπεισαν ὅτι τὸ ἀνώτερον τμήμα τούτου εἶχεν ἐπανοικοδομηθῆ. Ἡ ἀκολούθως διαπιστωθεῖσα σύλησις ἐπεβεβαίωσε τὴν παρατήρησιν. Ὁ θάλαμος εἶναι μικρότερος ἐκείνου τοῦ τάφου Α, ὀρθογώνιος, ἀλλὰ μὲ στρογγυλομένους γωνίας. Ἡ ὄροφή παρυσιάζει μικρὰν θόλωσιν. Ἀποπτώσεις τοιχωμάτων ἐγένοντο εἰς πολλὰ σημεία καὶ παρατηρήθησαν παλαιαὶ ἐμφράξεις χασμάτων γενόμεναι διὰ κονιάματος. Οἱ ἐνταφιασθέντες ἐν τῷ τάφῳ νεκροὶ δὲν ἦσαν περισσότεροι τῶν πέντε, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἐντὸς ὀρύγματος ἀποτεθέντος. Αἱ ταφαὶ ὁμως εἶχον διαταραχθῆ καὶ τὰ πλείστα τῶν ὄστων δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν. Μόνον εἰς νεκρὸς ἀποτεθείς εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ θαλάμου εἰς συνεσταλμένην στάσιν ἐν μέσῳ λίθων χωρὶς νὰ συνοδεύηται ὑπὸ κτερισμάτων οὐδὲ ὡς διαταράχθη· μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐπετεύχθη ἡ ἀπόσπασις τοῦ νεκροῦ τούτου καὶ ἡ μεταφορὰ εἰς τὸ Μουσεῖον.

Τὰ κτερίσματα τοῦ τάφου, ὅσα διέφυγον τὴν σύλησιν, περιελάμβανον ὀλίγα πῆλινα ἀγγεῖα, ὑψίποδας κύλικας, ἄλλας ἐπὶ χαμηλοῦ ποδός, κυάθια, εὐρὺ ἀγγεῖον μὲ ὀκτώποδα, ὀλίγα λίθινα ἀγγεῖα, ἤτοι ἀρτόσχημον ἀγγεῖον μὲ λαβὰς εἰς σχῆμα ὀκτωειδῶν ἀσπίδων, κωνικὴν βᾶσιν ἀγγείων ἐκ πορφύρου λίθου,

σφαιρικὸν ἄγγειον μὲ προστιθέμενον τροχαλιοειδῆ λαίμυρ ἐκ στικτιοῦ φλεβωτοῦ λίθου. ἄγγειον ἐκ γυψολίθου διαβεβρωμένον, περαιτέρω φυσικὸν τρίτονα καὶ διάφορα κοσμήματα, μάλιστα ψήφους περιδεραιῶν ποικίλων σχημάτων, μάλιστα πλακοειδεῖς ἐξ ὑελομάζης καὶ πέντε χρυσᾶς μὲ ἔκτυπα κλαδιά. Κατὰ τὴν εἰσόδον ἀνευρέθησαν ἴχνη δερματίνης θήκης ἢ πιξίδος μὲ πλῆθος βελονῶν καὶ σφονδυλίων. Σφραγιδόλιθος φακοειδῆς ἐκ σαρδώνυχος μὲ παράστασιν πληγωμένου διὰ βέλους ζῆφου καὶ χαλκοῦν μαχαίριον ἦσαν μεταξὺ τῶν κτερισμάτων. *Ἡ χρονολογία τοῦ τάφου εἶναι ἡ τῆς ΥΜΠΙΑ 2 - ΥΜΠΙ Β περιόδου.

Μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ *Εφόρου Πλάτωνος παρὰ τὸ χωρίον Μαθιά Πεδιάδος εἰς θέσιν Σταυρόπλακα, ὅπου εἰς σπηλαιώδη σχισμὴν βράχου εἶχον ἀποκαλυφθῆ μεσομινωικαὶ ταφαὶ ἐντὸς πίθων, ὑποστᾶσαι προσφάτως σύλησιν. Διηνοίχθη ἡ στινὴ δίοδος ἡ φέρουσα πρὸς εὐρυτέραν κοιλότητα καὶ ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς ταφαί, σώζουσαι ἱκανοποιητικῶς τὰ κρανία καὶ τὰ μακρὰ ὀστά· περιουλεῖθησαν καὶ πολλὰ τεμάχια πίθων μὲ ἐμπίεστον διακόσμησιν μιμουμένην σχοινία· μικρὰ ἄγγεα δὲν φαίνονται νὰ συνώδευσαν τὰς ταφάς. Περαιτέρω ἄλλος τάφος εἶχε τελείως συληθῆ· ἐκ τούτου προήλθεν, ὡς λέγεται, σειρά ξιφιδίων καὶ μονοστόμων ἀναθηματικῶν πελέκεων, τὰ ὅποια περιήλθον εἰς τὴν Συλλογὴν Γιαμαλάκη· ἡ ἐπὶ τόπου ἀνεύρεσις μονοστόμου πελέκεως ἐπιβεβαίωσι τὴν πληροφορίαν. *Ὁχι μακρὰν τῶν τάφων τούτων ὑπεδείχθη ὁ χώρος ὅπου ἀνευρέθη ἀνατολιζῶν μικρὸς πίθος, διακοσμούμενος μὲ κυματοειδῶς βαίνοντα σχοινία καὶ ταινίας μὲ συνεχόμενας σπείρας.

Εἰς θέσιν Καταλείματα ΒΔ τῆς Μαθιάς ἐγένετο αὐτοψία οἰκήματος τυχαίως ἀνευρεθέντος μὲ 4 - 5 ΥΜΠΙ πίθους, κομμωμένους μὲ κυματιστὰς ταινίας μὲ χαράξεις ἰχθυακάνθη· οἱ πίθοι, οἷτινες καὶ περιουλεῖθησαν, εἶναι διαφόρων τύπων. Περί τὰ 200 μ. περαιτέρω, πέραν τοῦ μικροῦ ρεύματος, διεπιστώθη ἡ ὑπαρξὶς σημαντικοῦ οἰκισμοῦ μὲ ἰσχυρὰ κτήρια πολυδώματα καὶ ὑψηλὸν ἀντερρισματικόν, διὰ πελεκητῶν λίθων ὀικοδομημένον, τοίχον. Πολλοὶ τῶν τοίχων κατεστράφησαν πάλαι κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν ρωμαϊκῆς ἀγροικίας μετὰ ληνοῦ — εἰς ὄξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἐν μέρει διασωζόμενος περιουλεῖθη — ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς προσφάτως πρὸς πορισμὸν οἰκοδομικοῦ ὕλικου. Μικρὸν ὀστέϊνον πλακίδιον παριστῶν ἱματιοφόρον μορφήν ἐντὸς κιωνωτοῦ οἰκήματος προήλθεν ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἐγκατάστασιν. Τεμάχια μινωικῶν πίθων καὶ βάσις κίονος χρονολογοῦν εἰς τὴν ΥΜΙ περίοδον τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν.

*Υπὸ τοῦ *Εφόρου ἀνασκαφὴ ἐπίσης λίαν σημαντικὸς ὑπόγειος κτιστὸς τάφος ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων τυχαίως ἀνακαλυφθεὶς εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος παρὰ τὴν θέσιν Πσλιάλωνα. Οὗτος ἔχει τρία χαμηλὰ ἀρκοσόλια κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, μὲ κοίτας διὰ τοὺς νεκροὺς καὶ ἄνω τῆς κεντρικῆς μικρᾶν τοξοειδῆ κόγχην· εἶναι ἐπιμελῶς ὀικοδομημένος μὲ πελεκητοὺς λίθους, τῶν ὁποίων οἱ ἀποτελοῦντες τὸν ἡμικυλινδρικὸν θόλον εἶναι λίαν ἐπιμήκεις, συνηρμοσμένοι κατὰ δόμους ἄνω ἐξέχοντος γειώματος. *Ἡ πρὸς τὴν εἰσόδον πλευρὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ προπετάματος πλακῶν, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀφηρέθη κατὰ τὴν σύλησιν τοῦ τάφου, ὅποτε διεσπάσθη καὶ ἡ ΒΑ γωνία. *Ἀσασα αἱ ταφαὶ διαταράχθησαν κατὰ τὴν σύλησιν καὶ αἱ κοῖται ἀνεμοχλεύθησαν. Περιουλεῖθησαν πολλοὶ λύχνου, ἄγγεα μὲ ἤθμους, πρόχοι, κύπελλα, καὶ χαλκᾶ τινα ρωμαϊκὰ νομίσματα· ἐπίσης ὕλινα ἄγγεα περιουλεῖθησαν εἰς τεμάχια, μεταξὺ τούτων δύο σχήματος πτηνοῦ. Οἱ συληταὶ ἀφῆρσαν πᾶν πολύτιμον ἀντικείμενον· διεσέδυσαν ἐκ τοῦ θόλου, ἐκκόψαντες τμη-

μα ἐνὸς δόμου, ἀπῆλθον δὲ διασπῶσαντες τμήμα τοῦ τάφου καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς στενῆς βαθμιδατῆς εἰσόδου, ἥτις ἐκλείετο διὰ πολλῶν λίθων.

Μικρὰ σκαφή ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος διὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν εὐρημάτων δύο ΥΜΙΙ Β λαξευτῶν τάφων τῆς περιοχῆς τῶν Ἀθανάτων Μαλεβυζίου, οἵτινες ἤλθον εἰς φῶς κατὰ τὴν διαπλάτυνσιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Ὁ εἰς εἶχε μικρότατον θάλαμον καὶ περιεῖχε κιβωτιόσημον λάρνακα διακοσμουμένην μὲ στελέχη παπύρων, διστεταγμένων εἰς σχηματισμοὺς διπλῶν πελέκεων καὶ μὲ τετράφυλλα κοσμήματα κατὰ ζώνας. Οὐδὲν κτέρισμα ἀνευρέθη συνοδεῦον τὴν σαρκοφάγον. Ὁ ἕτερος τάφος ἦτο διαστάσεων 2 × 2 μ. καὶ διέσωζε τμήμα μόνον τοῦ δρόμου του. Αἱ ταφαὶ ἐγένοντο ἐντὸς ξυλίνων φερέτρων ἢ φορειῶν, ὧν διεσώζοντο λείψανα μὲ ἴχνη κυανῆς χρώσεως. Εἰς τῶν νεκρῶν εἶχε τὰς χεῖρας ἐστιαυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἔφερον ἀργυροῦν δακτύλιον εἰς ἓνα τῶν δακτύλων. Μαχαίριον μὲ ἑλεφαντίνην λαβήν, κατεστραμμένα ξυράφια, ὑπίπους κλιεῖ μὲ στροβιλίζον θυσσανωτῶν κόσμημα, θυμιατήριον καὶ μικρὸν ψευδόστομος ἀμφορεὺς ἀπετέλουν τὰ κτερίσματα τῶν ἀποτεθέντων νεκρῶν.

Παρά τὸ χωρίον Καμηλάρης, εἰς θέσιν Γρηγόρη Κορφῆ, ἐγένετο δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Στ. Ἀλεξίου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τυχαίας ἀνευρέσεως ἀφθονῶν εἰδωλίων παριστώτων θεῶν πολοφόρον ἐπὶ θρόνου, λάτρεις φερούσας εἰς τὰς χεῖρας δέλφακας ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κίστες καὶ ἄλλα ἀντιστοιχᾶ ἀνδρικό. Ὁ ἀποθέτης ἐξ οὗ προῆλθον τὰ εἰδώλια ἦτο κτιστὸς πεταλοειδῆς περὶ χωνοειδῆς ὄρυγμα ἐστηρίζετο ἐπὶ παρειᾶς χαμηλοῦ ἐξάρματος καὶ εἶχε μεγίστην διάμετρον 4,30 μ., μὲ μέγιστον σφζόζομενον ὕψος 0,90 μ. Τὸ ὄρυγμα ἦτο βάθους 1,50 μ. καὶ ἦτο πλήρες εἰδωλίων. Συνεχόμενον μὲ τὸν ἀποθέτην ἦτο ὀρθογώνιον κτίσμα, πιθανῶς μικρὸς ναὸς ἀγροτικοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος· τοῦτου διεσώζοντο ὁμοῦ μόνον τμήματα τοῦ βορείου καὶ ἀνατολικοῦ τοίχου. Εἰς τὸ δυτ. ἄκρον τούτου εὐρέθη ἄλλη μικρὰ ὁμάς ἀνδρικόων εἰδωλίων, νέων μὲ χιτῶνα φερόντων δέλφακα καὶ ἄλλων γυμνῶν μὲ ἱμάτιον ἐρριμένον εἰς τὸν ὦμον. Πῶριος ἡμιπεξέργαστος λίθος ἴσως ἦτο τὸ βᾶθρον ἀρχαίου ξυλίνου ξοάνου. Ἐκ τῆς ὀροφῆς τοῦ κτηρίου προέρχονται τεμάχια καλυπτῆρων καὶ στρωτήρων. Μελαμβραφῆ ἀγγεῖα καὶ λύχνοι ἄπλοιο εὐρέθησαν μετὰ τῶν εἰδωλίων.

Ὁ κ. Ἀλεξίου περισυνέλεξε εἰς θέσιν Σκαφιδάρᾳ τῆς περιφερείας Γάζι Ἡρακλείου κιβωτιόσημον λάρνακα μετὰ τοῦ καλύμματός της διακοσμουμένην μὲ μεγάλας ἀναπτυσσομένας σπείρας καὶ διπλοῦς πελέκεις. Ὁ τάφος ἦτο πεταλοειδῆς καὶ ἔσωζε τὸ φράγμα τοῦ δρόμου. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ περισυνέλεξαν λιθίνην σκάφη, δύο προχοῖδια, βᾶσις βαθμιδατῆ διπλοῦ πελέκεως καὶ δύο πήλινοι κεραμικοὶ τροχοί, πάντα προερχόμενα ἐκ τῆς γειτονικῆς θέσεως μινωικοῦ συνοικισμοῦ. Ἐξ ἄλλου χώρου παρὰ τὸ χωρίον Γάζι προέρχεται λίθινος λύχνος μὲ ἀναγλύφους ταινίας εἰς τεμάχια.

Εἰς ἄλλην περιοχὴν τῆς περιφερείας Γάζι, θέσις Μηχανές, ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως μεσομινωικαὶ ταφαὶ ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ ἐπιπολάζοντος βράχου. Μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἀπεκάλυψε δύο ἑλλειψοειδεῖς σαρκοφάγους, ὧν ἡ μία ἔχει καὶ τὸ κάλυμμά της, μικροὺς ταφικοὺς πίθους καὶ ἓνα ἀμφορέα μὲ διακόσμησιν ἀνοικτήν ἐπὶ σκοτεινοῦ ἐν κύπελλον ἦτο τὸ μοναδικὸν συνοδεῦον τὰς ταφὰς κτέρισμα. Αἱ ταφαὶ ἀπετέθησαν ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ βράχου, αἵτινες διηυρύνθησαν εἰς μικροὺς θαλάμους, προσιτοὺς διὰ σχισμῆς τοῦ βράχου· μικρότεραι κοιλότητες ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ

τὴν ἀπόθεσιν τῶν ταφικῶν πίθων. Ὅχι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν διακρίνονται λείψανα ρωμαϊκῆς ἀγροικίας, τάφοι ἐκ κεράμων, πώρινον δωρικὸν κιονόκρανον καὶ λίθος ἐπιπεδόκυρτος μύλου.

Εἰς τὴν περιοχὴν Πόρου - Κατσαμπᾶ Ἡρακλείου ἦλθε τυχαίως εἰς φῶς σπηλαιώδης ἀποθέτης, ὅσους περαιτέρω ἤρουνθήθη καὶ ἐξεκινώθη ὑπὸ τοῦ Στ. Ἀλεξίου. Πρόκειται περὶ μικροῦ σπηλαιώδους θαλάμου διαστάσεων $2,80 \times 2$ μ. προστιοῦ διὰ λιθίνης κλίμακος, ἧς σώζονται πέντε βαθμίδες. Ἦτο πλήρης ἐξ ἀγγείων, προσφορῶν, τὰ ὅποια εἶχον ριφθῆ διὰ τοῦ ἄνω ἀνοίγματος καὶ τὰ ὅποια ἦσαν τόσον πολλά ὥστε κατέκλυζον καὶ αὐτὴν τὴν κλίμακα. Τὰ περισσότερα, ὡς συχνὰ συμβαίνει εἰς τοὺς ἀποθέτας, ἦσαν κύπελλα ἄωτα ἢ μόνωτα, ὑπῆρχον ὅμως ἱκανὰ προχοῖδια, γεφυρόστομα σκυφωτὰ ἀγγεῖα κλπ., ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ ΜΜΙΙΙβ εἰς ΥΜΙα καὶ ἐμφανίζοντα παρλληλῶς τοὺς δύο ρυθμοὺς ἀνοικτῶν ἐπὶ σκοτεινοῦ, καὶ σκοτεινῶν ἐπὶ ἀνοικτοῦ. Ὡραία γεφυρόστομος πρόχους, διακοσμουμένη με σπειρας, τεμάχια τραπέζης προσφορῶν με πολύχρωμον κονίαμα, φυσικὸς τρίτων καὶ ἐνδιαφέρον ἀλαβάστρινον ἀγγεῖον ἀποτελοῦν τὰ μᾶλλον σημαντικὰ τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἀποθέτου.

Ἀμέσως ἔξω τῆς πόλεως Ἡρακλείου παρὰ τὸν Ἁγ. Κωνσταντῖνον, εἰς τὴν κλιτὴν ρεύματος, εἶχεν ἀποτεθῆ ἐντὸς ἐπὶ τούτῳ ἀνοίγεισης κοιλιῆτος ταφικὸς πίθος εὐμεγέθης, ὠοειδοῦς σχήματος μᾶλλον καὶ ἀδιακόμητος. Ὁ τάφος ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου καὶ περισυνελέγησαν τὰ ὀλίγα κτερίσματα κλασσικῶν ἑλληνικῶν χρόνων, ἦτοι μελανόμορφος χαμηλὴ κτλιζὴ με ἀπλήν διακόρησιν ἀνθεμίων καὶ μικρὰ χαλκᾶ τινα ἀντικείμενα.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνεσκάφησαν δύο μεγάλοι σιροὶ τῶν παλαιότερων βυζαντινῶν χρόνων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου Ἡρακλείου.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λύτιου, ἐν θέσει Ἀνεμόμυλοι, ἐσυνεχίσθη ἡ πρό καιροῦ ἀρξαμένη δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ἀρχαϊκῆς οἰκίας ὅπου εἶχον ἀνευρεθῆ ἐνδιαφέροντες πίθοι, ὧν δύο ἢ τρεῖς με ἀναγλύφους παρμαστάσεις. Νῦν ἀνεκαλύφθη σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ δωμάτιον, ὅπου εἰς σειρὰν εἶχον ἀποτεθῆ οἱ πίθοι· πιθανῶς πρόκειται περὶ ἀποθήκης τῆς σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καταστραφείσης οἰκίας. Οἱ νῦν ἀποκαλυφθέντες πίθοι ἦσαν τέσσαρες ἢ πέντε, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ἀγγεῖα, λεκάναι, κύπελλα, σκύφοι, ἀμφορεῖς, ἡμικυλινδρικοί βάσεις, προχοῖδια. Δυστυχῶς ἀναγλύφων πίθων ἀνευρέθησαν μόνον τεμάχια τινα με ἔλαφον, ταῦρον, πτερὰ σφιγὸς κλπ. Εἰς λαίμους διακοσμεῖται κύκλω με κυμάτιον. Οἱ πίθοι ἀνήκουν εἰς τὸ τέλος τοῦ Ζ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σ' π. Χ. αἰῶνος.

Κατὰ τὴν διάνοξιν φρέατος παρὰ τὸ χωρίον Πετροκεφάλι εἰς θέσιν Μύλοι, ἀνεκαλύφθη πρωτογεωμετρικὸς τάφος με πλῆθος ἀγγείων καὶ σιδηρῶν ὄπλων, τῶν ὁποίων ἐν μέρος περισυνελέγη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Ἡ Ἱταλικὴ Σχολὴ συνεπλήρωσε τὴν περισυλλογὴν διὰ περαιτέρω ἀνασκαφῆς γενόμενης ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολ. Rizza.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἐγένοντο ἐργασίαι περὶ σολογῆς καὶ αὐτοψίαί τῶν χώρων, ἐνθα τυχαίως ἦλθον εἰς φῶς ἀρχαιότητες. Ἦ κυριώτερα τούτων ἐγένετο εἰς τὴν Λισσὸν (σημ. Ἄϊ Κυρκόν), τῆς Ν. Δυτ. Κρήτης, ὅπου ἦλθε τυχαίως εἰς φῶς ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ με πλῆθος ἀναθηματικῶν ἀγαλμάτων. Αὐτοψία τοῦ χώρου γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἔδειξεν ὅτι πρόκειται περὶ μικροῦ ναοῦ δωρικῶν ρυθμοῦ, καλῶς φκοδο-

μημένου διά μεγάλων πελεκητῶν λίθων, τοῦ ὁποίου τμήμα κατεστράφη ὑπὸ ιδιώτου ἀναζητοῦντος πηγὴν ὕδατος. Περί τὰ εἰκοσι ἀγάλματα καὶ ἀγαματίδια παριστῶντα τὸν θεὸν Ἀσκληπιόν, τὴν θεάν Ὑγείαν, τὸν Πλούτων παῖδα καὶ πιθανῶς πρόσωπα ἠφιερωμένα εἰς τὸν θεόν, πολλὰ ἐνεπίγραφα βάθρα τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἢ ἄλλων, μνημονεύοντα τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν Ἀσκληπιόν καὶ τὴν Ὑγείαν, περισυνελέγησαν καὶ κατετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων. Δύο τῶν ἀγαλμάτων εἶναι σχεδὸν φυσικοῦ μεγέθους. Πάντα εἶναι ἄκεφαλα, ἀλλὰ περισυνελέγη καὶ μία κεφαλή. Τῶν περισσοτέρων ἢ ἐργασία εἶναι τῶν τελευταίων ἑλληνιστικῶν καὶ τῶν ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων, ἀλλ' οἱ περισσότεροι τύποι εἶναι κλασσικοί. Εἶναι ἀδύνατον νὰ διαπιστωθῇ ἂν παρεδόθησαν ἅπασαι αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἀρχαιότητες. Τὰ περισσότερα τῶν ἀγαλμάτων ἀνευρέθησαν εἰς ἓν σημεῖον κατὰ τὸ βάθος τοῦ ναοῦ συγκεντρωμένα. Ἐν τῶν ἐνεπιγραφῶν βάθρων ἀναφέρει τὴν ἰδρυσιν ἀγάλματος Ἀσκληπιοῦ καὶ διδὲι ἐντολὰς σχετικὰς μὲ τὴν θύσιαν. Ἐκ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου τοῦ ναοῦ σώζονται τμήματα τοῦ διοζώματος τῶν τριγλύφων καὶ τεμάχια μὲ ἀσιπδοειδῆ ἑξάρματα. Τεμάχια πλακῶς τραπέζης ἐκ κρυσταλλικοῦ ὑπερύθρου μαρμάρου μὲ ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν περισυνελέγησαν ἐπίσης. Ὀλίγον κατατέρω διακρίνεται ἐγκατάστασις, ἣτις πιθανὸν σχετίζεται μὲ τὴν πηγὴν τοῦ ἱεροῦ Ἐπειδὴ πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Ὑρτακίνης, ἐνδοτέρω, ὑπάρχει μέχρι σήμερον ὕδωρ θεραπευτικόν, ὑπολογίζεται δὲ τὸ Ἀσκληπιεῖον ἰδρῦθαι περὶ πηγὴν θεραπευτικοῦ ὕδατος. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐγένετο αὐτοψία ὀλοκλήρου τοῦ χώρου καὶ ἐσημειώθησαν τὰ ὑφιστάμενα λείψανα τειχῶν; κλιμακίδος ἐπὶ βράχου, μεγάλων κιστῶν τάφων, μαρμαρίνων σαρκοφάγων, γλυπτῶν στηλῶν, δύο παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν κ.ἄ. Ἀνάλογος ἔρευνα ἐγένετο εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γειτονικῆς Συίας, μάλιστα κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν τριῶν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν, τοῦ ἐκτεταμένου νεκροταφείου καὶ τῶν ρωμαϊκῶν κισμάτων.

Ὁ Ἐπιμελητὴς Στ. Ἀλεξίου προέβη εἰς περισυλλογὴν ἐπιγραφῶν καὶ γλυπτῶν κειμένων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Ἀ π τ ε ρ α ς ἤδη δημοσιευμέναι προξενικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ τέσσαρες ἀνέκδοτοι (αἱ τρεῖς ἐπιτύμβια), τρία κιονόκρανα, ὡς ἐπίσης καὶ τινὰ δευτερεύοντα γλυπτὰ τεμάχια ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων. Εἰς τὴν Συλλογὴν Κισσάμου ἀπετέθησαν ἀνευρεθέντα ἐντὸς τῆς κομποπόλεως τοῦ Κ α σ τ ε λ λ ί ο υ Κ ι σ σ ά μ ο υ ὄμοια κεφαλὴ μαρμαρίνη Ἀφροδίτης μὲ κόμμωσιν «λαμπάδιον», διπλοῦν κόρυμβον καὶ ταινίαν ἀναδεδεμένην ἀρίστης τέχνης καὶ μικρὸν ἀκέφαλον ἀγάλματιον ἠρωτηριασμένον τὰ ἄκρα, παριστῶν ἱματιοφόρον μορφήν μὲ γυμνὸν τὸ στήθος καλῆς τέχνης. Εἰς τὸ Μ ο υ σ ε ῖ ο ν Ρ ε θ ὕ μ ν η ς ἀπετέθη ὀξυπύθμενος ἀμοφορὸς ἀλιευθεὶς τὸ 1950 εἰς τὴν θάλασσαν.

Σειρὰ λύχων ἀνευρέθη τυχαίως εἰς θέσιν Τσοσούκου Πηγάδι τῆς κοινότητος Ἀ γ . Π α ρ α σ κ ε υ ῆ ς Ἀ π ο δ ο ὄ λ ο υ Ἀμαρίου. Ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου ἐγένετο αὐτοψία τοῦ χώρου ἔνθα παρὰ τὰ Π λ ε υ ρ ι α ν ἄ Μ α ρ γ α ρ ι τ ῶ ν Μυλοποτόμου, θέσις Πλάκα Καλῆς, ἀνεκαλύφθη τμήμα θερμῶν ρωμαϊκῶν, δισφῶζον ὑπόκαστον μὲ κιονίσκους ἐκ δισκοειδῶν κεράμων, πηλίνους ἀγωγούς καὶ πλακόστρωτον ἐκ πλακῶν πωρολίθου, διατηρούμενον εἰς μήκος 5 μ. Ἐπὶ τόπου διεκρίνοντο καὶ μαρμαρίναι ἐπενδύσεις διαπέδων.

Ἀμέσως ἔξω τοῦ χωρίου Β ό ν ν η ὁ Ἐφορος Πλάτων περισυνελέξε λουτροειδῆ ΥΜΠΙ σαρκοφάγον διακοσμουμένην ἐσωτερικῶς μὲ πλέγματα λωτοειδῶν καὶ ἐσωτερικῶς μὲ δύο ἰχθῦς, ὀκτάποδα καὶ ὑδρόβιον πτηνόν. Περισυνελέγη ἐπίσης πύθος ΜΜΙΠ χρόνων μὲ διακόσμησιν σχοινίων μὲ ἐμπιέσεις

προυερχόμενος από θέσιν μικρού συνοικισμού (σημ. Μουλαλή). Μικρός διπλούς χαλκούς πέλεκυς με συρμάτινον στέλεχος άνευρέθη εις θέσιν Σώχωρα.

Κατά τας εργασίας άποκαταστάσεως Κνωσού υπό την έποπτείαν του Έφθρου Πλάτωνος διεσαφήθησαν πλείστα όσα σημεία του Άνακτόρου και των περι αυτό οικιών και ήλθον εις φώς νέα στοιχεία και κινητά εύρήματα, κεραμεική, μικρά χαλκά ή όστείνια άντικείμενα. Ένδιαφέρουσα σειρά ΜΜΙΑ άγγείων εύρέθη επί του δαπέδου μικρού δωματίου άνατολικώς της Οικίας του Έρου Βήματος. Μικρός μεσομινωικός σφραγιδόλιθος κομβιόσχημος άνεκαλύφθη εις την ΝΑ Οικίαν. Τρεις άποθέται καμαραϊκών άγγείων άνεκαλύφθησαν εις την περιοχήν των άποθηκών των καμαραϊκών άγγείων και εις τον αυτόν τομέα άνεκαλύφθησαν άθικτα στρώματα με νεολιθικά και καμαραϊκά όστρακα και άγγεϊα. Περισυνελέγησαν άγγεϊον κυλινδρικών εις τέσσαρα διαχωριζόμενον και κομφός πέλεκυς λαδείτου. Η νοτία προανακτορική οικία διεσαφήθη πληρέστερον και έξηρευνήθη εις άποθέτης και έν επίχριστον με έρυθρον δάπεδον δωματίον, υπό τό όποϊον άνεκαλύφθη άλλο βαθύτερον δάπεδον με κεραμεικήν επί τόπου Εις έν των δωματίων άνεκαλύφθη ειδώλιον έκ χαλκίτου λίθου τύπου Nagada και όστρακά τινα ρυθμού Βασιλικής. Χαρακτηριστικό πρωτομινωικά, μάλιστα ρυθμού Βασιλικής, όστρακα όμου μετά ΜΜΙΑ άνεκαλύφθησαν όπισθεν του άντερεισματικού τοίχου βορείως της Οικίας του Άρχιερέως. Ολίγον δυτικώτερον εύρέθησαν άφθονα νεολιθικά όστρακα και μικρόν επίσης νεολιθικόν κοχλιάριον. Έκτεταμένον πλακότρωτον έκ μικρών σχετικώς λίθων άνεκαλύφθη μεταξύ της προανακτορικής οικίας και της Νοτίας εισόδου του Άνακτόρου. Σημαντικόν γεγονός άπετέλεσεν ή άνακάλυψις κλιβάνου μετά χόανης και άγωγών διοχετεύσεως της φλυγός και δευτερευόντων συναφών έγκαταστάσεων ακωρία μετάλλου, τεμάχιον με ύέλωσιν φαγεντιανής και κατά χώραν κεραμεική σχετίζονται με την χρησιμοποίησιν της βιοτεχνικής ταύτης έγκαταστάσεως. Ο κλιβανος άνεσκάφη περαιτέρω υπό της Άγγλ. Άρχαιολ. Σχολής. Και εις την περιοχήν του Ξενώνος (Καραβάν Σεράϊ) διεσαφήθησαν πλείστα όσα σημεία, μάλιστα του δωματίου των θερμών λουτρών, όπου διεσαφήθη ή έσχάρα, του άντερεισματικού τοίχου βορείως της Τυκτης Κρήνης και των συνεχόμενων διαμερισμάτων. Η έπαναχρησιμοποίησις του τελευταίου τούτου τμήματος κατά την ΥΜΙΙΒ περίοδον άπεδειχθη έκ της κεραμεικής, άφθόνου μάλιστα κατά την βάσιν του άντερεισματικού τοίχου, και έκ των διπλών έπαλλήλων πλακοστρώτων. Διεσαφήθη επίσης τό σύστημα των άποχευτικών άγωγών.

Έκ Κνωσού προέρχονται, τυχαίως άνευρεθέντα, μικρόν μαρμάρινον άγλαμάτιον άνδρός με ίμάτιον άφήνον άκάλυπτον τό στήθος, και επίχρυσος δακτύλιος ρωμαϊκών χρόνων με παράστασιν κεφαλής άνδρός κατά κρόταφον.

Εις την περιοχήν Πόρου Ηρακλείου, προς τό εκεί λατομείον, άνευρέθησαν δύο χαλκαί περόνια καταλήγουσαι εις άγκιστρον. Εις άλλο σημείον της αυτης περιοχής περισυνελέγη μεγάλη άμφικέφαλος σφύρα, έλλιπής κατά τό ήμισυ

Εις την περιοχήν των Άρχανών, κατά την Β είσοδον του χωρίου εις θέσιν Φυθιές, περισυνελέγη τμήμα ειδωλίου, τό όποϊον άπεδειχθη ότι είναι τό έλλειπον από τον γεωμετρικόν οικίσκον - ιερών της Συλλογής Γιαμαλάκη συμπληρώνει την επί της στέγης του όμάδα των δύο έπισκοπούντων, άλλα τό σημαντικώτερον είναι ότι έβεβαιώθη ούτω ό τόπος εύρέσεως του λίαν σημαντικού τούτου άντικειμένου. Εις τον αυτόν χώρο άνευρέθη και μικρά μαρμαρίνη χειρ κρατούσα φιάλην. Εις θέσιν Τζαμί της αυτης κομπούλεως περισυνελέγη

σαν τμήμα λιθίνου τριπηῆρος, ἄωτα κύπελλα καὶ τμήμα μεγάλου ἄγγείου μὲ παχείαν ταινίαν. Νοτίως αὐτῆς καὶ εἰς θέσιν Λάκκος περιουλεγγὴ χαλκοῦν ζώδιον καὶ σμίλη, ἐνῶ εἰς θέσεις Φουρνὶ καὶ Λούματα ἀνά ἓν χαλκοῦν ἐγγειο-ρίδιον.

Τὸ οἰκόπεδον ἐνθα ἐγένετο πέρυσιν ἢ ἀνασκαφῆ τοῦ κ. Μαρινάτου ἐξηγο-ράσθη.

Εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τοῦ Βαθυπέτρου περιουλεγγὴ ὑπὸ τοῦ φύλακος μέγα ποσὸν ὄστράκων ΥΜΙΙΙ περιόδου, προερχόμενον ἐξ οἰκοδομήματος κειμένου πρὸς νότον τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγ. Μαρινάτου ἀνασκαφέντος μεγάρου.

Βορείως τοῦ Ἄρχαλοχωρίου, εἰς θέσιν Πάνω Καλύβες, ἀνευρέθησαν γεωμετρικαὶ κάλπαι, συνοδευόμεναι ὑπὸ τριῶν ἀρυβάλλων. Εἰς θησαυρὸς νομισμάτων ἀνευρέθη εἰς τὸ χωρίον Ἀποΐνι, τοῦ ὁποῦ τὰ νομίσματα ἀτυχῶς διεσκορπίσθησαν. Χαλκοῦν εἰδώλιον Ἐρμοῦ φέροντος κηρύκειον ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ χωρίον Μητροπόλις. Εἰς ὄξυπύθμενος ἀμφορεὺς περιουλεγγὴ εἰς τὸν ὄρμον τῶν Ματάλων.

Σημαντικὸς θησαυρὸς χαλκῶν ἐργαλείων καὶ ὄπλων, ἄριστα διατηρημένων, ἀνεκαλύφθη εἰς θέσιν Ἀσπολιβάδα τῆς περιοχῆς Ροτασίου (ἀρχ. Ρυτιασοῦ). Ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν σμιλῶν, ἐννέα κοπέων διαφόρων διαμετρημάτων, τεσσάρων πελέκεων διστόμων, ἑλλειψοειδοῦς σκυτοτομῆως, πρίονος καὶ αἰχμῆς δόρατος. Εἰς τὴν περιοχὴν διακρίνονται λείψανα οἰκημάτων, ἀνηκόντων, φαίνεται, εἰς τὸν ἐκεῖ μινωικὸν συνοικισμόν.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Τυμπακίου ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς τάφοι, ἑλληνορωμαϊκῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων, μήκους 3 μ. καὶ πλάτους 0,35 μ., τὰ τοιχώματα τῶν ὁποίων ἀπετελοῦντο ἐκ κεράμων ὀρθίως τοποθετημένων πλὴν τῶν ὀσῶν οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη. Ὁ φύλαξ Ἄγ. Τριάδος ἐσημείωσεν ἐκεῖ πλησίον λείψανα οἰκιῶν μὲ ὄστρακα καμαραϊκά. Μία ἐπιγραφή περιουλλεγείσα εἰς τὴν περιοχὴν Καμηλάρη, προέρχεται ἐξ ἀφιερώματος τοῦ Τ. Ἰουλίου Πάμμωνος εἰς τὴν Ἀρτέμιδα. Παρὰ τὸ χ. Ἀσίτες ἀνεκαλύφθη ὕδραγωγεῖον ἐκ μεγάλων στερεῶν πηλοσωλήνων, τῶν ὁποίων εἰς ἰδιότης ἐξήγαγε περὶ τὰ δέκα τεμάχια ἐν τούτων φέρει τετυπωμένην τὴν ἐπιγραφήν ΟΥΑΡΟΝΤΟC.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Σαμπᾶ, θέσιν Πύργος, περιουλεγγήσαν ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλου διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα κατεσχέθησαν. Ταῦτα εἶναι πεπιεσμένους κύλινδρους μὲ παράστασιν ρόμβων, διάφορα ὀλίγον σημαντικὰ ἐξαρτήματα ἢ περιίσπια, τροχαλιοειδῆς λίθινον ἀντικείμενον, βελόνη χαλκῆ κλπ. Ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς προέρχονται λίθινος λύχνος, τεμάχιον ὄραιου λιθίνου ἄγγείου μὲ ραβδωτὰ χεῖλη καὶ τροπιδωτὸν σῶμα, τεμάχια πίθου κ.ἄ. Κατὰ χώραν διακρίνονται κτήρια μινωικὰ ἐκ μεγάλων λίθων.

Ἐξ Ἀθλήης Πεδιάδος, θέσιν Μιγγιλίσι, προῆλθεν εὐμεγέθης σκαρβαῖτος μὲ ἱερογλυφικὰ διακοσμητικὰ σημεῖα, ἄριστα διατηρούμενος, ἀνήκων πιθανῶς εἰς τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐπὶ τόπου διακρίνονται κτήρια. Πολλὰ τῶν ὄστράκων εἶναι ΥΜΙΙ πίθων.

Εἰς θέσιν Χαλέπα τοῦ Ἄγ. Μύρωνος ἀνευρέθη ἀξιόλογον πήλινον εἰδώλιον καθήμενης θεᾶς μὲ φιάλην ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ κεφαλὴ ἐξ ἀρχαϊκοῦ εἰδωλίου. Πήλινον ζώδιον περιουλεγγὴ ἐν Τυλίσῳ ὑπὸ τοῦ φύλακος.

Ἐκ τῆς περιοχῆς Σχινᾶ Μεραμβέλλου, θέσεις Μωρονικήτα, προέρχεται κομψὸν ΥΜΙΙΙ διακόσμητον προχοῖδιον.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παχιάμμου περιουλεγγήσαν δύο ἐνδιαφέροντες μεσομινωικοὶ ταφικοὶ πίθοι, εἰς μὲ μεγάλα σταυρόσχημα ἄνθη καὶ ὄξυρος μὲ

σχοινοειδή διακόσμησιν ὀριζοντίως καὶ λοξῶς διατεταγμένην. Ἄλλος πίθος τετράωτος, μικρὸς τὸ σχῆμα ἀλλὰ λίαν κομψός, διακοσμούμενος μὲ ἐξίτηλον διακόσμησιν μιμουμένην στολίδωσιν (ripple) περιουνελέγη εἰς θέσιν Ἐκονίξι Καβουσίου.

Τρεῖς ὄξυπύθμενοι ἀμφορεῖς ἠλιεύθησαν ὑπὸ ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου τρία μίλια ΒΑ τῆς νησίδος Ψύρρας.

Ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Σητείας ἀνευρέθη ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς παρὰ τὸ Νοσοκομεῖον ὁδοῦ ΥΜΙΙ τάφος μετὰ λουτροειδοῦς σαρκοφάγου ἥτις ἀναστρόφως τεθεῖσα ἐκάλυψε συνεπτυγμένον νεκρὸν ψευδότομος ἀμφορεὺς καὶ φυσικὸς τρίτων συνώδευον τὴν ταφήν. Παρὰ τὴν Ἄγ. Φωθιάν Σητείας ἀνευρέθη περιέργον ἀντικείμενον μορφῆς πέπονος, φέρον ἐπ' αὐτοῦ χαρακτὸν ἰχθύν. Ὅμοιον ἀκόσμητον περιουνελεγή ἐν Πραισῶ. Ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς προήλθον χαλκοῦς διπλοῦς πέλεκυς καὶ μαχαίριον ἐλαφρῶς κυρτόν.

Ἐκ Παλαϊκάστρου προέρχεται μικρὸν ἐξίρημα ἐξ ἀνοικτοῦ ὑποπρασίνου στεατίτου, παριστῶν ὀκλιζόντα πίθηκον φέροντα τὰς χεῖρας εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἠγοράσθησαν νεολιθικὸς μονόστομος πέλεκυς ἐκ πρασίνου λίθου, λίθινον σκεῦος μὲ ὀπὴν εἰς τὸν πυθμένα, διακοσμούμενον ἐξωτερικῶς μὲ γλυφὰς τριγωνικὰς καὶ ὀρθογωνίας. Ἄλλος νεολιθικὸς μονόστομος πέλεκυς μὲ ἐγκοπὴν ἀνευρέθη ἐν Κάτω Ζάκρω. Δύο χαλκαὶ σμίλα ἄνευρέθησαν ἐν Ζήρω.

Αἱ πλείονες ἀρχαιοτήτες τῆς περιοχῆς Σητείας περιουνελέγησαν μερίμνη τοῦ ἐκ Σητείας Ἐμμ. Φυγετάκη, ὅστις ὑπέδειξε δι' ἀναφορὰς του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ὀλόκληρον σειρὰν ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἵνα ἀνασκαφοῦν ἐν καιρῶ.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας περιουλλεγόμενα ἢ ἀπλῶς σημειούμενα κινήτᾳ ἢ ἀκίνητᾳ ἀρχαῖα βεβαίως ἀποτελοῦν μικρὸν μόνον μέρος τῶν συνολικῶς κατὰ τύχην ἀνευρισκομένων, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα καταστρέφονται ἢ ἀπεμπολοῦνται. Τὰ διατιθέμενα διὰ τὴν περισωσίν των μῆσα εἶναι μεθαμινὰ καὶ ἡ διάθεσις τῶν μικρῶν κονδυλίων γίνεται μὲ μεγάλην ὀργοπορίαν. Εἶναι ἀνάγκη ὅπως τὸ συντομώτερον μελετηθῆ τὸ ὄλον πρόβλημα τῆς τύχης τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ν. ΠΛΑΤΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Ἡ Ἀγγλικὴ Σχολὴ προσέβη εἰς ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας ἐν τῇ περιοχῇ Κνωσοῦ. Παρὰ τὴν ὀπλοθήκην ΒΔ τοῦ ἀνακτόρου, παρὰ τὸν λεγόμενον Βασιλικὸν Δρόμον, ὅστις συνδέει τὸ θέατρον πρὸς τὸ Μ. Ἀνάκτορον, ἐγένετο βαθυτάτη δοκιμὴ, παρὰ τὸν χῶρον, ὅθεν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἐβανς εἶχον ἐλθεῖ εἰς φῶς πινακίδες. Ἡ δοκιμὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων τσιούτων. Ἐδρέθησαν μόνον δύο μικρὰ τεμάχια εἰς βαθύ στῶμα.

Ἐναντὶ τοῦ ὄξυ ἄνω χώρου νοτίως τοῦ Βασιλικοῦ Δρόμου ἠρυνήθησαν λείψανα οἰκιῶν γειτονικῶν πρὸς τὴν Οἰκίαν τῶν Τοιχογραφιῶν. Τὰ λείψανα παρουσιάζουν φάσιν ΜΜ ΙΙ, ΜΜ ΙΙΙ, καὶ ΥΜ Ι - ΙΙ. Ἐντὸς συνεχομένου χώρου καὶ πιθανῶς ἀνήκοντος εἰς τὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα ἐγένετο σημαντικὸν εὑρημα ἐλσπαντίνων τεμαχίων. Ταῦτα περιλαμβάνουν μίαν θαυμασίαν χεῖρα πιθανῶς ἀκρο-